

Kanjerprotocol / Pestprotocol

Inhoudsopgave

1. Het doel van dit pestprotocol.....	3
2. Wat is pesten?.....	3
2.2 Wanneer is er sprake van plagen?	3
2.3 Wat is het verschil tussen plagen en pesten?	4
3. Hoe wordt er gepest?.....	4
3.2 De gepeste leerling.....	5
3.3 De pestende leerling	5
3.4 De meelopers en andere leerlingen	6
4. Pestprotocol	6
4.1 Voorwaarden om pest-situaties aan te pakken	6
4.2 Wat mag u verwachten van de leerkrachten op school?.....	7
4.3 KanjerRegels	8
5. Aanpak.....	8
5.2 Het rollenspel	9
5.3 Gedragstips voor ouders	10
5.4 Op welke manier corrigeert de leerkracht op school?.....	10
5.5 Wat verwachten we van u als ouder?	12
6 In de praktijk.....	13
6.1 Algemeen.....	13
6.2 Op school trainen we dit	13
6.3 Omgaan met pest-situaties	14
7. Grensstellend	14
7.1 Het gaat wel eens mis	14
7.2 Wie is hier de pester?.....	14
7.3 Dossiervorming.....	15
8. Preventie	17
8.1 Algemeen.....	17
8.2 Cyberpesten	17
9. Bijlagen	19
9.1 Tips voor ouders.....	19
9.2 Tips voor kinderen.....	19

1. Het doel van dit pestprotocol

De leerling brengt al vanaf jonge leeftijd een groot deel van de week door op school. Daarom moet hij er op kunnen vertrouwen dat de school er alles aan doet om er voor te zorgen dat hij een zorgeloze schooltijd heeft en zich ook buiten de muren van het schoolgebouw en online veilig voelt.

Pesten komt helaas op elke school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en actief aanpakken, zowel preventief als curatief. Pesten wordt op onze school erkend als ontoelaatbaar gedrag. Dit protocol is opgesteld om goed te kunnen reageren op situaties waarin een kind wordt gepest of pest. Het sluit aan bij de Kanjertraining en de Kanjerboeken.

Dit protocol is bedoeld voor leerkrachten, ouders en kinderen. Het is belangrijk dat u weet hoe we op onze school denken over pesten. Uit dit protocol wordt duidelijk dat we pesten bij ons op school niet toestaan. U kunt lezen wat we doen om pestgedrag te voorkomen en wat we doen als pesten aan de orde is. Om pestgedrag goed aan te kunnen pakken is het van groot belang dat ouders en school met elkaar samenwerken. Het schoolteam, de SR en de MR onderschrijven dit protocol.

2. Wat is pesten?

Het protocol treedt in werking als er sprake is van een **pest-situatie**. Hierna wordt beschreven wanneer er sprake is van een pest-situatie. Ook wordt er beschreven op welke manieren er wordt gepest.

2.1 Wanneer is er sprake van pesten?

Een kind wordt gepest als het herhaaldelijk last heeft van negatieve acties van een ander (fysiek, verbaal of psychologisch, direct of via internet of mobiel) die op hem of haar zijn gericht, en waarbij de macht ongelijk is verdeeld. De Kanjertraining gaat er vanuit dat in de meeste gevallen dat een kind zich gepest voelt, de 'pester' niet de bedoeling heeft de ander pijn te doen. Wanneer de gevolgen voor de gepeste duidelijk gemaakt worden aan de pester, zijn de meeste kinderen bereid hiermee te stoppen. En als dat niet voldoende is, dan wordt duidelijk gemaakt wat de sociale gevolgen voor de pester zelf zullen zijn (cruciaal in het ontstaan en in stand houden van pesten, zijn de reacties van leeftijdsgenoten op de pester. Zo lang deze het pesten blijven aanmoedigen, is het voor de pester moeilijker om hiermee te stoppen. Heerst er in de klas een mentaliteit van respect en vertrouwen, dan zal er minder gepest worden dan wanneer er een onveilige sfeer heerst waarin kinderen zich moeten bewijzen en bezig zijn met hun status in de groep). Pesten gebeurt per definitie achter de rug van degene die kan ingrijpen, zoals een vader/moeder, juf of meester. Dat betekent dat er goed moet worden samengewerkt tussen school en ouders enerzijds en dat kinderen moet worden geleerd hoe zij kunnen aangeven dat zij zich gepest voelen, of merken dat er in hun omgeving wordt gepest.

2.2 Wanneer is er sprake van plagen?

Bij plagen is er sprake van incidenten. Een persoon zegt iets, een ander zegt iets terug en meestal is

het dan afgelopen. Vaak is het een kwestie van elkaar voor de gek houden. De machtsverhouding is gelijk. Plager(s) en geplaagde(n) hebben een gelijke of bijna gelijke macht. Bij plagen loopt de geplaagde geen blijvende psychische en/of fysieke schade op en is in staat zich te verweren.

2.3 Wat is het verschil tussen plagen en pesten?

Het belangrijkste verschil tussen plagen en pesten is dat plagen gebeurt in het zicht van de leerkrachten. Pesten gebeurt achter de rug van leerkrachten.

Daarom weet een leerkracht wanneer er sprake is van een pest-situatie zelden wat er zich precies afspeelt tussen de kinderen onderling. De leerkracht moet hierover geïnformeerd worden door de leerlingen zelf en eventueel hun ouders.

2.4 Wie hebben met pesten te maken?

In de eerste plaats degene die gepest wordt en de pesters, maar ook de kinderen die zich afzijdig houden. Natuurlijk hebben ook de leerkrachten en vooral ook de ouders met het probleem te maken.

3. Hoe wordt er gepest?

Pesten kan op vele manier plaatsvinden. Hieronder beschrijven we deze manieren. Daarnaast beschrijven we ook de verschillende rollen binnen een pest-situatie, namelijk: de gepeste leerlingen, de pester en de meelopers/de rest van de groep.

3.1 Hoe wordt er gepest/hoe manifesteert wangedrag zich?

Met woorden:	- vernederen, belachelijk maken- schelden- dreigen- met bijnamen aanspreken, gemene briefjes, mailtjes of berichtjes schrijven
Lichamelijk:	- trekken aan kleding, duwen en sjoeren- schoppen en slaan- krabben en aan haren trekken- wapens gebruiken
Achtervolgen:	- opjagen en achterna lopen- in de val laten lopen, klem zetten of rijden- opsluiten
Uitsluiting:	- doodzwijgen en negeren- uitsluiten van feestjes- bij groepsopdrachten
Stelen en vernielen:	- afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen- klieren op boeken- banden lek prikken, fiets beschadigen

- Afpersing:**
- dwingen om geld of spullen af te geven
 - het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.
- Digitaal Pesten:**
- anonieme berichten versturen via Facebook, SMS of andere digitale berichtendiensten
 - schelden, roddelen, bedreigen en/of foto's van mobieltjes en webcam op internet plaatsen
 - privégegevens op een site plaatsen
 - wachtwoorden en credits stelen en misbruiken
 - haatprofielen aanmaken
 - virussen sturen, happy slapping, en het versturen van een e-mail bom.

3.2 De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties. Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken.

3.3 De pestende leerling

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.

- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)

3.4 De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

4. Pestprotocol

4.1 Voorwaarden om pest-situaties aan te pakken

De volgende voorwaarden zijn van belang in de aanpak van pest-situaties:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/ verzorgers (hierna genoemd: ouders)
- De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak.
- De school beschikt over een aanspreekpunt pesten voor ouders en leerlingen. Het aanspreekpunt pesten heeft de volgende twee taken:
 1. Het coördineren van het anti-pestbeleid.
 2. Belangen van ouders en leerlingen in het kader van pesten behartigen.
 Op onze school is Gea Hylkema Kanjercoördinator en aanspreekpunt.

4.2 Wat mag u verwachten van de leerkrachten op school?

1. Voorbeeldgedrag

U mag verwachten dat de leerkrachten van de school respectvol omgaan met uw kind en met u als ouder. U mag verwachten dat de leerkrachten onderling respectvol met elkaar omgaan. Zij zijn zich bewust van het gezegde: "Een goed voorbeeld doet goed volgen." U mag verwachten dat de leerkrachten twee gedragstalen weten te spreken. De ene gedragstaal sluit aan op de straatcultuur* (= directief: duidelijk, helder en grens stellend), de andere gedragstaal sluit aan op de wereld van wederzijds respect (richt zich op het geven inzicht). Het voorbeeldgedrag van de leerkracht nodigt kinderen uit om over te stappen naar de wereld van wederzijds respect. Doet zich een probleem voor op school, dan mag u van de leerkrachten verwachten dat zij daarmee oplossingsgericht aan de slag gaan. Zeurgerichte of wraak- en haatgerichte reacties vinden geen voedingsbodem bij de leerkrachten. De leerkrachten hebben u nodig om tot een goede oplossing te komen, die goed is voor uw kind, maar ook voor de andere kinderen, hun ouders, de leerkracht, de school en de buurt.

*N.B. de leerkracht gedraagt zich niet volgens de normen van de straatcultuur, maar weet dat er heel duidelijk, zonder omhaal van woorden een grens moet worden gesteld aan de mentaliteit van de straat. Geen overleg, geen onderhandeling, niet ingaan op: "Ja...maar!" Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Kanjerinformatieboek voor ouders, leerkrachten en pabo-studenten.

Er is als het ware een voortdurende strijd tussen de mentaliteit van de straatcultuur en de cultuur van wederzijds respect. Feitelijk gaat het om de vraag die al duizenden jaren bestaat of geweld loont of niet. Aan de kant van de straatcultuur heb je de opvatting: "The winner takes it all." Ben jij de sterkste, dan kun jij bepalen wat een ander moet doen. In het midden, tussen de straatcultuur en de cultuur van wederzijds respect, plaatsen we de opvatting "oog om oog, tand om tand." In deze opvatting loont geweld niet, omdat je met gelijke munt wordt terugbetaald. Bij de cultuur van wederzijds respect heb je de opvatting: "van de meeste tegenslag in het leven kun je leren." Zoek elkaars geluk. Doe elkaar recht. Ik voel mij goed als we een oplossing hebben gevonden waarbij jij je ook goed voelt. Doe aardig en welgemanierd. In deze opvatting wordt geweld zinloos.

2. Correcte reactie van de leerkracht op excuus van kinderen voor hun wangedrag.

Reactie kind: *Maar hij/zij daagt mij uit!*

JUF/meester: *Je laat je uitdagen en opjutten. Doe alsof de opjutter een radio is. Je hoort het wel, maar luistert niet.*

Reactie kind: *Ik deed het wel, maar hij/zij vertelde niet dat ik moest stoppen.*

JUF/meester: *Je moet rekening leren houden met gevoelens van een ander. Als iemand niet blij kijkt, dan moet jij je afvragen of het wel leuk is wat jij allemaal doet.*

Reactie kind: *Maar hij/zij deed het ook bij mij.*

JUF/meester: *Natuurlijk hoef jij het niet over je kant te laten gaan. Maar dan ZEG je er iets van. Je gaat niet schelden, zeuren, huilen, roddelen. En gaat het door? Dan haal jij je schouders op en denkt: jammer dan. Je stapt naar je maatje. Wordt het heel erg? Dan stap je naar de juf of meester. En die weten van wanten. Daar mag je op vertrouwen.*

Reactie kind: *Ik deed het wel, maar ik deed het niet alleen. Waarom moet u mij weer hebben?*

JUF/meester: *Ik ben niet van plan om slecht over je te denken. Maar ik ben ook een soort scheidsrechter waar je de discussie niet mee aangaat. Anders gezegd: als je iets doet wat niet helemaal de bedoeling is en ik zie dat, dan ga je daarover met mij niet in discussie.*

3. Correct antwoord van de leerkracht op misdragingen van ouders

Beste ouders, u spreekt met respect over elkaars kinderen en opvoeding. Uiteindelijk doen we allemaal ons uiterste best naar eer en vermogen. U spreekt met respect over de leerkrachten die werkzaam zijn op deze school. Zie ook: <http://kanjertraining.nl/informatie-voor-ouders/pesten>

4.3 KanjerRegels

Onze school wil kinderen voorbereiden op de samenleving. Daarbij is de oriëntatie op waarden waarop normen berusten belangrijk. Leerlingen en leerkrachten gaan op een positieve manier met elkaar om en houden zich aan de afgesproken regels. De school streeft een positieve en opbouwende sfeer na en doet dat binnen de kaders van de wet enerzijds en binnen het kader van de Kanjerafspraken anderzijds.

De Kanjerregels zijn:

We vertrouwen elkaar

We helpen elkaar

Niemand speelt de baas

We lachen elkaar niet uit

Je bent of doet niet zielig

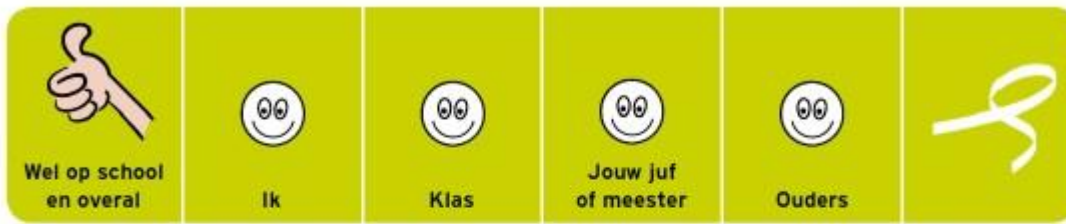
5. Aanpak

5.1 Algemene aanpak

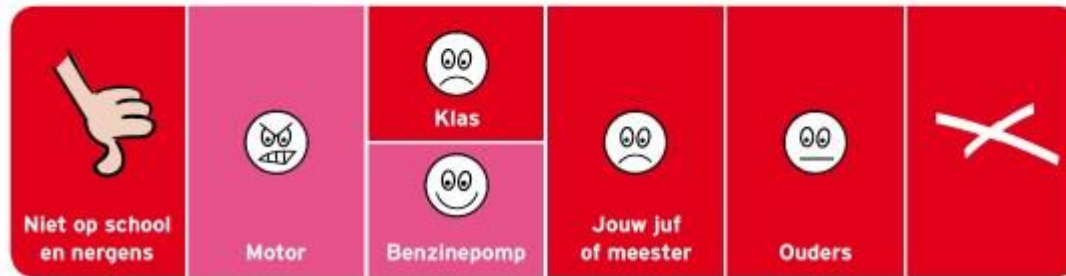
Veel ouders verlangen van de school dat “het kwaad” (= de pester) moet worden bestreden, en dat “het goede” moet worden beschermd. De school kiest er echter niet voor om kinderen te beoordelen als behorend bij “kwaad of goed”. Ieder mens maakt wel eens fouten. Kinderen zijn in emotioneel opzicht “onder en boven de wet.” De weg van de mens, en die van het kind in het bijzonder, gaat met vallen en opstaan. Kinderen hebben het recht daarin te worden begeleid en te worden opgevoed. Ouders hebben die opvoedingsplicht evenals leerkrachten. In gesprek met kinderen (en ouders) wordt de voorwaarde gehanteerd dat binnen de kaders van de Nederlandse wetgeving veel mag zolang je rekening houdt met elkaar. Jij hoeft je niet onveilig te voelen door het gedrag van de ander, en die ander hoeft zich niet onveilig te voelen door jouw gedrag. Kortom: je gedraagt je. Deze anderen zijn:

1. Jouw klasgenoten en andere leerlingen op school;
2. De leerkrachten, de directie, de ouders van andere kinderen;
3. Jouw ouders, die trots op je kunnen zijn. Omdat jij iemand bent die is te vertrouwen. Als je iets vertelt, dan vertel je het hele verhaal en niet toevallig het belangrijkste stukje even niet;
4. Mensen die op eenzelfde manier doen als jij, maar ook mensen die anders doen dan jij.

Dit doen we wel

Dit doen we niet

De school neemt het bovenstaande overzicht van de smileys als uitgangspunt: “Het is prima dat jouw vrienden het leuk vinden wat jij bedenkt en doet, maar als de rest van de klas dat niet leuk vindt, evenals jouw juf of meester, (en jouw ouders als die erachter komen) dan gaan we dat niet doen op school.” Je blijft fatsoenlijk en je laat je niet bepalen door je uitdager(s): “Geef geen benzine aan vervelend lopende motortjes.” Mocht een leerling zich niet willen houden aan de eenvoudige afspraken zoals weergegeven in de smileys, dan wordt dat met de ouders van het betreffende kind besproken. In dit gesprek wordt ervan uitgegaan dat de ouders met de school willen meedenken om een oplossing te zoeken die goed is voor het eigen kind, andere kinderen, de leerkracht, de school en de buurt.

5.2 Het rollenspel

De Kanjertraining richt zich op meer dan pesten alleen. Kinderen leren om te gaan met vervelend gedrag van een ander. Kinderen die zich misdragen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en hun verlangen het goede te doen. De meeste kinderen bedoelen het goed, maar “het kan er behoorlijk brutaal uitkomen”. Daarin wijkt een kind niet af van veel volwassenen. Als zoiets zich voordoet, dan is het goed dat het kind wordt gecorrigeerd. Omdat leerkrachten (en) ouders niet alles zien, is het van belang dat kinderen zelf ook enige zelfredzaamheid vertonen. Kinderen kunnen best aan elkaar vertellen dat ze last hebben van bepaald gedrag. Omdat kinderen, op een enkeling na, niet vervelend willen doen, zijn op dit niveau de meeste problemen op te lossen. In de Kanjertraining wordt expliciet geoefend in rollenspelen hoe je kunt reageren op vervelend gedrag. Dit gebeurt met gedragsrollen met behulp van verschillende petten. Kinderen leren rechtop te staan, de ander aan te kijken en te zeggen: “Ik vind dit vervelend, Wil je ermee stoppen?” Vervolgens lopen ze naar een andere leerling die ze kunnen vertrouwen (een “maatje”, een “buddy”). Daar gaat de leerling niet zeuren, maar gaat samen met de buddy/ het maatje iets anders doen. Als het op deze manier niet oplost, dan gaat de leerling samen met zijn maatje naar de juf of meester. Tijdens dit rollenspel hebben medeklasgenoten de neiging om te giechelen om het grensoverschrijdend gedrag van de uitdager. Aan deze leerlingen wordt duidelijk gemaakt dat dit

gichelgedrag het pestgedrag van de uitdager versterkt. Ze geven als het ware “benzine” aan een vervelend lopend motortje. De leerlingen leren geen voeding (benzine) meer te geven aan vervelend gedrag. Zo oefent niet alleen de gepeste, maar ook de omstander.

5.3 Gedragstips voor ouders

Een extra moeilijkheid doet zich voor als ouders van de “niet-pester” van mening zijn dat hun kinderen slachtoffer zijn van de “dader”. Ouders uiten hun ongenoegen op Facebook, op het schoolplein enz. over de dader en eisen dat de school de vermeende slechterik van school verwijdert. Het vraagt uitzonderlijk veel talent van de school in de communicatie met ouders om deze vorm van samenspanning te pareren. Het vergt een specifieke aanpak. We volstaan in dit kader met de verwijzing naar de website waar gedragstips voor ouders worden gegeven (zie <http://kanjertraining.nl/informatie-voor-ouders/pesten> uit Basisschool Management, juli 2013, drs. L. Vliek, Kanjertrainer/psycholoog/promovenda).

5.4 Op welke manier corrigeert de leerkracht op school?

De leerkracht gaat ervan uit dat mensen, dus ook kinderen, elkaar niet dwars willen zitten. Kinderen hebben niet de bedoeling om vervelend te doen. In een conflict wordt daarom gevraagd naar bedoelingen van het kind. “Is het jouw bedoeling om mij zo boos te maken? Is het niet jouw bedoeling? Doe dan anders. Is het wel jouw bedoeling, dan doe je het goed, maar dan heb je nu een probleem, want ik sta niet toe dat jij verder gaat op deze manier.”

Een voorbeeld:

Een jongen wordt dag in dag uit gepest door een vijftal klasgenoten. Vraag aan dit vijftal: “Is het jullie bedoeling om deze jongen zo te treiteren dat hij bang wordt en nauwelijks nog naar school durft?”

“Nee, het is niet mijn bedoeling.”

Leerkracht: “Fijn, hoe ga je het nu oplossen met deze jongen?” *Een andere leerling* zegt echter: “Ja, het is wel mijn bedoeling hem te treiteren, zodat hij bang wordt.” *Leerkracht:* “Daar ben je dan in geslaagd. Maar het kan niet. Ik geef je bedenktijd. Want ik begrijp dat jij de bedoeling hebt om deze

leerling te treiteren?" *Leerling*: "Ja, dat is mijn bedoeling." *Leerkracht*: "Je gaat rustig nadenken over je antwoord. Misschien heb je een bijzondere reden. Misschien vind je het nodig om stoer te doen op dit moment. Na schooltijd kom je even bij me (of blijf je even na)". De leerling krijgt bedenktijd.

Leerkracht: "Je hebt kunnen nadenken. Wat ben jij van plan hier op school, is het nog steeds jouw bedoeling om deze jongen dwars te zitten? Is daar misschien een reden voor om dat zo op die manier aan te pakken?" *Leerling*: "Hij is gewoon stom." *Leerkracht*: "Wat voor stoms doet hij dan? Kan hij daar iets aan veranderen? Of is het gewoon jouw bedoeling om hem dwars te zitten?" *Leerling*: "Nee, het is eigenlijk niet mijn bedoeling om te treiteren." *Leerkracht*: "Gelukkig! Wat ga jij nu bij jezelf veranderen? En hoe herstel je het verdriet dat je hebt aangericht?"

Maar de leerling kan ook voet bij stuk houden. *Leerling*: "Ja, het is mijn bedoeling. Want hij is stom." *Leerkracht*: "Jammer, ik bel nu je ouders op om te vragen of ze hier willen komen. Dan herhaal je hetgeen je nu tegen mij zegt, in de aanwezigheid van je ouders." Het hangt van het gesprek af met je ouders of je de klas nog in kunt komen.

De actie die nu moet worden ondernomen:

- Contact opnemen binnen de organisatie met een van de volgende personen:

Directeur, bouwcoördinator, kanjercoördinator, ib'er of ander persoon op school die vanuit "de lijn" (=hiërarchie) kan ondersteunen en bijstaan.

- Contact opnemen met de ouder(s) van dit kind. Proberen ter plekke telefonisch of door middel van directe afspraak met de ouders te overleggen hoe nu verder te handelen. In contact met de ouders wordt verteld wat het probleem is en wat de bedoeling van hun kind lijkt te zijn. Aan de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd of zij de bedoeling van hun kind (Ja of nee) ondersteunen.

- Zolang de ouders niet op school zijn geweest wordt de leerling de toegang tot de klas ontzegd. Dat kan bijvoorbeeld in een opvangklas o.i.d. Kern van deze laatste aanpak is de banden van deze leerling doorsnijden met de klasgenoten, zodat niet kan worden gemanipuleerd door deze leerling.

Verschillende reactiemogelijkheden van de ouders zijn:

1. "Nee, natuurlijk ondersteunen wij dat niet!"

Dan wordt een afspraak gemaakt met de ouders met het doel gezamenlijk tot een oplossing te komen, waarin het gedrag van het kind zich niet meer voordoet.

2. "Ja, u moest eens weten wat een idiote moeder die jongen heeft waar mijn kind het op heeft gemunt." (=Ik vind het goed wat mijn zoon doet.)

Ouders wordt duidelijk gemaakt dat deze manier van reageren niet op prijs wordt gesteld.

Voorbeeld:

Leerkracht: ""Begrijp ik hiermee dat u het goed vindt dat uw kind deze jongen zo treitert?" *Ouder*: "U moest eens weten wat een rare moeder die jongen heeft. En zijn die andere leerlingen soms heilig?"

Leerkracht: "Bedoelt u te zeggen dat u het gedrag van uw zoon/dochter goedkeurt?" *Ouder*: "Nee, dat niet, maar die leerling heeft een heel rare moeder, ik kan u verhalen vertellen, dat wilt u niet weten!" *Leerkracht*: "Zoals u spreekt lijkt u het gedrag van uw zoon/dochter niet af te keuren. Ik heb u niet uitgenodigd om kwaad te spreken over een moeder. Wat vindt u ervan dat uw kind een andere leerlingen het leven zuur maakt?"

Het moet hoe dan ook duidelijk zijn voor deze ouder(s) dat er geen enkel excuus is voor wangedrag.

Aanvullend:

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben

dus de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen: het is bijvoorbeeld niet bedoeling dat ouders andermans kind een lesje gaan leren, met het doel de problemen voor het eigen kind op te lossen. Bij problemen van pesten en/of agressie zullen de leerkrachten, directie en ouders hun verantwoordelijkheid nemen en overleg voeren met elkaar, met het doel een goede oplossing te vinden die ook in de toekomst houdbaar is. Voorbeeldgedrag van leerkrachten en ouders is van groot belang. Er zal minder worden gepest als duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar (fatsoensnormen), waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met verbaal of fysiek geweld worden opgelost. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen nemen duidelijk stelling tegen dergelijke gedragingen.

5.5 Wat verwachten we van u als ouder?

Het oplossen van conflicten tussen kinderen is zelden een probleem, als op basis van het voorgaande met elkaar wordt overlegd. Van de ouders wordt verwacht dat zij zich aan de volgende vuistregels houden:

1. U oefent zich in zelfbeheersing. Dat betekent dat u het recht niet heeft andermans kind, een andere ouder of een leerkracht verbaal of fysiek te overdonderen/aan te vallen. Het wordt helemaal een drama als u zich misdraagt in aanwezigheid van andere kinderen.
2. U spreekt in positieve zin over andermans opvoeding en andermans kind. Dat doet de school ook over u en uw kind. Kunt u dat niet, dan houdt u uw mond. Meent u toch het recht te hebben kwaad te spreken op basis van vermeend onrecht dat u is aangedaan, dan bent u waarschijnlijk de oorzaak van alle emotionele opwinding.
3. Als u zich zorgen maakt om het welzijn van uw kind, of het welzijn van andermans kind, dan overlegt u met de school. Uitgangspunt daarbij is dat u in gesprek gaat met het doel een oplossing te zoeken die goed is voor u en uw kind, maar ook goed is voor de andere kinderen. De school is hierin uw medestander.
4. Als ouder kent u het verschil tussen overleg waarin zorg wordt gedeeld/een oplossing wordt gezocht en kwaadsprekerij/achterklap.

Aanvullend:

Als u opvoedt uit angst (=met mijn kind zal het niet goed komen), dan plaatst u uw kind in een zwakke positie. U haalt uw kind hiermee onderuit. Als u corrigeert vanuit gevoelens van ergernis en irritatie, dan zal uw kind zich afgewezen voelen. Laat u zich door angst leiden in uw opvoeding, of door gevoelens van irritatie, dan is de kans aanwezig dat uw kind zelfbeschadigende gedachten zal ontwikkelen en opvattingen zoals: ik ben geen goed kind, mijn moeder/vader is niet trots op mij.

6 In de praktijk

6.1 Algemeen

A. Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken de leerkrachten.

B. Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.

C. Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.

D. Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als de ouders het een probleem van school vinden. "Val ons niet lastig met gezeur over ons kind. Ons kind mag zijn zoals het is!"

6.2 Op school trainen we dit

Veel leerlingen gaan vervelend met elkaar om. Blijf rustig. Haal je schouders op. Sommige leerlingen zijn gewoon in de war. Maak je niet druk. Jammer dan.

Kom je naar gedrag tegen? Zeg en doe dan dit:

1. "Wil je er mee stoppen? Ik krijg een naar gevoel van jouw gedrag. Ik vind het vervelend dat je dit (schelden, achterna roepen, slaan, enz.) doet."

Het is hierbij belangrijk dat het gedrag dat als vervelend wordt ervaren wordt benoemd.

2. "Wil je er niet mee stoppen? Meen je dat?"

3. "Zoek het uit. Hier heb ik geen zin in." Je haalt je schouders op en gaat iets gezelligs doen. Je blijft rustig, je blijft je eigen baas (je laat je niet bepalen door een vervelend persoon), je doet als de witte pet.

4. Ga weg bij vervelend gedoe. Zoek een maatje, doe iets gezelligs, maak een kletspraatje met iemand anders. Op die manier kom je meestal van pesters af.

5. Zorg dat je zelf geen benzine geeft. Ga je reageren dan wordt het alleen maar erger.

6 Stopt het niet, dan ga je naar de juf of meester.

Probeer het zelf op te lossen. Als kinderen vervelend doen, ga dan niet zeuren, grappig doen en word niet boos. Blijf rustig en laat je niet op de kast jagen. Als het moeilijk wordt, stap dan naar je maatje. Jouw maatje helpt je op een goede manier.

Weten jij en je maatje geen oplossing, dan stap je naar de juf of meester toe.

Vraag aan je juf of meester of die wil helpen een ruzie op te lossen. Je juf of meester doet dat buiten de klas, want je klasgenoten willen rustig werken. Je meester of juf stelt dan de volgende vragen:

1. Wat is er volgens jou gebeurd?

Jij en je klasgenoot waarmee je ruzie hebt, vertellen elk hun eigen verhaal. Je onderbreekt elkaar dus niet. Je meester of juf moet namelijk goed begrijpen wat er aan de hand is. Dus: niet door elkaar heen praten.

2. Hoe is dat voor jou?

Bijvoorbeeld: werd je daar boos om, verdrietig, voelde jij je beledigd, word je daar altijd mee gepest, enz. Hoe kan het weer goed komen? Wat zou je willen dat de ander doet?

3. Wat zou je zelf kunnen doen?

Je bespreekt met elkaar, op welke manier het weer goed zou kunnen komen. Wat je zelf kunt

doen en wat je van de ander verwacht. Juf of meester vraagt: “Wat is volgens jou de beste oplossing?”

4. Afsluiting

Juf of meester schrijft de oplossing en afspraken op. Jij en je klasgenoot omarmen elkaar en ondertekenen de afspraken. Zo lukt het meestal op een goede manier ruzie op te lossen.

6.3 Omgaan met pest-situaties

Als een conflict zich tussen kinderen afspeelt dan zal de school kiezen voor een oplossingsgerichte aanpak. Dat wil zeggen: de school zoekt een oplossing die alle partijen (zo veel mogelijk) recht doet, en borgt gemaakte afspraken. Een oplossingsgerichte aanpak is te onderscheiden van een wraak- en haatgerichte aanpak (vormen van bedreiging en kwaadsprekerijen) of een zeurgerichte aanpak (indirecte kwaadsprekerijen en slachtofferschap). Kortom: doe elkaar recht. N.B. niet moet worden onderschat hoeveel aandacht een zeurgerichte ouder kan opeisen. Deze aandacht valt weg als het kind geen problemen meer heeft. Om die reden komt het regelmatig voor dat een enkele ouder enerzijds eist dat de problemen worden aangepakt op school (zo krijgt deze ouder veel aandacht), maar anderzijds zal deze ouder teleurgesteld het kind van school halen als de problemen zijn aangepakt (de reden van aandacht voor de ouder is weggevallen). Het is een uitermate moeilijke materie als we het hebben over de aanpak van pestproblematiek. Dit zijn teleurstellende ervaringen voor de onderwijsgevenden. De school neemt dit verlies met het besef dat er soms problemen meespelen die buiten de competentie van het onderwijs vallen zoals een symbiotische relatie tussen ouders en kind, een psychiatrische ontwikkeling bij een van de ouders, enz.

7. Grenstellend

7.1 Het gaat wel eens mis

Het gaat wel eens mis. Hoe lossen we dit op? Wil jij het niet oplossen en je ouders vinden dat prima? Dan hebben jij en je ouders een probleem. De school beschermt het leerproces en zorgt voor een veilige leeromgeving. Dat kan betekenen dat je uit de groep of desnoods van de school wordt verwijderd.

De school heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen. Maar het kan misgaan. Dat is niet erg. Het zijn leermomenten. “Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?”

Het doet zich een enkele keer voor dat een leerling zich wenst te misdragen en/of vindt daartoe het recht te hebben. *“Ik zit er niet mee. Het is niet mijn probleem! Nou en...., moet ik weten. Ik doe het de volgende keer weer.”* In dat geval wordt terplekke contact opgenomen met de ouder. Zolang de ouder niet is te bereiken en/of niet op school is verschenen, wordt deze leerling uit de groep geplaatst. De groep wordt beschermd tegen deze leerling.

7.2 Wie is hier de pester?

Het gesprek met de ouder wordt oplossingsgericht gevoerd. Als de ouder van mening is dat hun kind zich mag misdragen (bij deze invaller, want die kan geen les geven; ten opzichte van dat kind, want die doet altijd vervelend, heeft een rare moeder....enz.) wordt de leerling uit de klas gehaald. Indien de schoolorganisatie het toelaat wordt de leerling minimaal twee groepen hoger in een andere groep geplaatst (een leerling uit groep 5 komt bijvoorbeeld terecht in groep 7 of 8). Negatief gedrag wordt

genegeerd door de leerkracht en de nieuwe groepsgenoten. Op die manier wordt de leerling geholpen zich te houden aan normale gedragsregels. Begrijpt de leerling dat het zich moet houden aan de gedragsregels van de school, dan kan het worden teruggeplaatst naar de eigen groep. Als de schoolorganisatie dit niet toe laat, dan is er sprake van een time-out. Dit houdt in dat de leerling met onmiddellijke ingang voor de rest van de dag de toegang tot de school wordt ontzegd. Dit mag met maximaal 1 lesdag worden verlengd.

We noemen dit eerste verwijdering. Na het gesprek met de ouders wordt overwogen of deze leerling kan worden teruggeplaatst in de eigen klas.

Terugplaatsing is afhankelijk van het idee dat de ouders en het verwijderde kind erop nahouden namelijk: ik heb het recht mij te misdragen. Als het kind zich niet wil misdragen dan wordt een begeleidingsplan voor gedrag uitgewerkt, waaraan de ouders meewerken en kan het kind worden teruggeplaatst. Samengaan met deze maatregelen wordt de ouders geadviseerd om contact op te nemen met een van de Kanjertrainingspraktijken, schoolmaatschappelijk werk of Jeugdzorg. Voortvloeiend uit een time-out kan een leerling geschorst worden.

Een schorsing komt na een lichtere maatregel, zoals een time-out, als deze geen effect heeft gehad. Een schorsing kan 1 week (5 lesdagen) duren en eventueel verlengd worden hangende de procedure van verwijdering. Een schorsing volgt op een time-out of wordt gehanteerd in een afzonderlijk geval, waarbij het voorgevallen incident zo ernstig is dat dit te benoemen is als wangedrag en de school zich genoodzaakt ziet over te gaan tot deze maatregel.

Het afwijzen van adviezen en het niet mee willen denken van ouders aan een positieve oplossing interpreteert de school als een vorm van pedagogische verwaarlozing, en zal daar melding van doen bij het Algemeen Meldpunt van Kindermishandeling en/of de verwijsindex. Het AMK heeft als gangbare regel dat het ingrijpt in een gezin als er meer dan twee meldingen over een gezin zijn binnengekomen.

Bij herhaling van wangedrag gaat de school over tot definitieve verwijdering. De stappen die de school onderneemt in geval van wangedrag staan schematisch weergegeven in figuur 1.

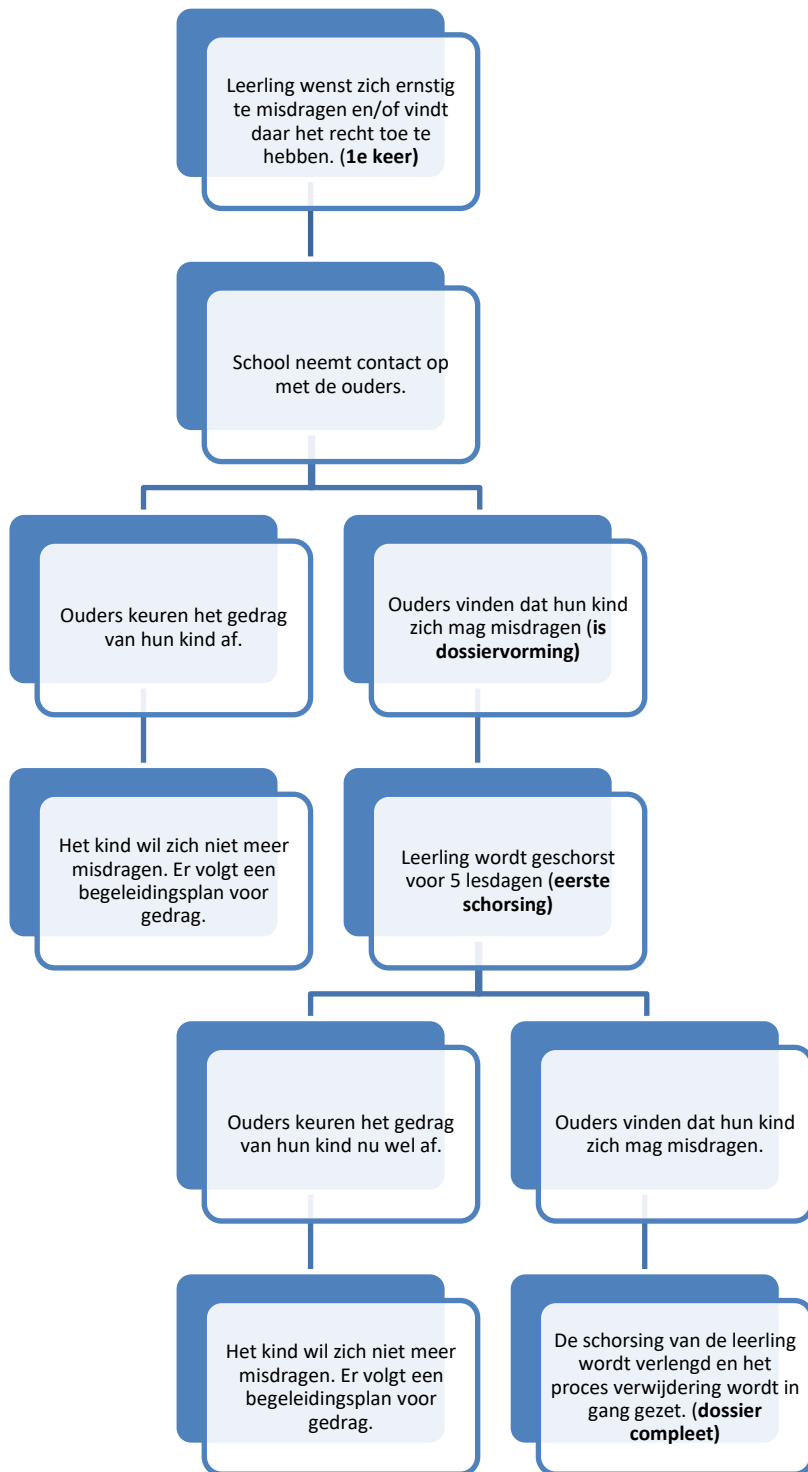
7.3 Dossiervorming

De misvatting heerst bij scholen dat schorsing mag plaatsvinden na ruime dossiervorming. Dit is niet het geval. Verwijdering zelf is het dossier. Anders gezegd: de aanleiding tot de eerste verwijdering is dossiervorming. Als een kind zich blijft misdragen, en de ouders hebben er geen problemen mee, dan volgt definitieve verwijdering. Het dossier is dan compleet.

Argumenten in het dossier:

1. School is een leerinstelling. De school beschermt het leerproces tegen kinderen en ouders die het leerproces ernstig belemmeren.
2. School beschermt de leerlingen en de leerkrachten tegen grensoverschrijdend gedrag van een enkele medeleerling en/of enkele ouder.
3. Een leerkracht kan op deze manier weer gewoon lesgeven, en vervalt niet in de functie van rechercheur (wie is de dader en wie is het slachtoffer); aanklager (jij bent de dader); verdediger (van het slachtoffer); rechter en gevangenisbewaarder. Waarbij een enkele ouder in de hoogste boom klimt als in 'deze rechtsgang' iets mis gaat. De leerkracht en de school beperken zich tot onderstaande: Het gaat wel eens mis. Hoe lossen we dit op? Wil jij het niet oplossen en jouw ouders vinden dat prima? Dan hebben jij en je ouders een probleem. De school beschermt het leerproces en zorgt voor een veilige leeromgeving. Dat kan betekenen dat je uit de groep of desnoods van de school wordt verwijderd.

Figuur 1 Stroomschema stappen van de directeur bij voortdurend wangedrag van een leerling

8. Preventie

8.1 Algemeen

In de Kanjertraining besteden we regelmatig met de kinderen aandacht aan sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen. De school zet middels de Kanjerlessen in op het versterken van het onderling vertrouwen en het besef dat het goed is elkaar te helpen. Binnen dat kader speelt niemand de baas, hebben we plezier met elkaar, en ben je of blijf je niet zielig. Duidelijk wordt gesteld dat de leerlingen ten opzichte van elkaar niet de baas zijn. De leerkracht daarentegen is op school “de baas/het gezag” en de ouders zijn dat thuis. Onderwerpen als vriendschap en samen spelen komen in dit verband aan de orde. Dit kan in de vorm van gesprekken, maar ook door rollenspel e.d. Ook de gedragsregels tussen kinderen onderling en van kinderen met volwassenen moeten worden besproken: taalgebruik en fatsoensregels komen aan de orde. Alle leerkrachten zijn geschoold in het geven van de Kanjertraining. De Kanjertraining blijft niet alleen beperkt tot het geven van de wekelijkse Kanjerlessen: De Kanjerprincipes zijn leidraad voor ons pedagogisch klimaat.

Met behulp van de kanjerlessen doet de school aan preventie. Kernpunten in de aanpak:

1. De Kanjerafspraken.
2. Denk goed over jezelf en de ander.
3. Pieker niet in je uppie, maar deel je zorgen met de ander, bij voorkeur met je ouders.
4. Denk oplossingsgericht.
5. Geef op een nette manier je mening en doe je voordeel met kritiek die je krijgt.
6. De school maakt onderscheid tussen onvermogen en onwil.
 - 6a. Is er sprake van onvermogen, dan mag deze leerling erop vertrouwen dat hiermee rekening wordt gehouden. Deze leerling heeft veel te leren in een moeizaam proces. De omgeving heeft daar begrip voor.
 - 6b. Is er sprake van onwil, dan krijgt deze leerling een grens gesteld, ook als dat samengaat met onvermogen. Bij onwil kan geen beroep meer worden gedaan op begrip vanuit de omgeving. Die rek is eruit. Het kan namelijk niet zo zijn dat de omgeving overal rekening mee moet houden, en dat het onwillige kind om wat voor reden dan ook “de eigen gang” mag gaan.
7. Hulp in de vorm van een maatje/buddy/tutor (bemiddeling).
8. Duidelijk schoolbeleid en handhaving ervan.

8.2 Cyberpesten

Cyberpesten is een vorm van pesten die steeds vaker voor komt. Niet alleen in het voortgezet onderwijs, maar ook in de oudste groepen van het basisonderwijs. Cyberpesten gebeurt vaak buiten schooltijd om, maar de gevolgen kunnen in de klas merkbaar zijn. Spanningen die online zijn ontstaan, kunnen in de klas escaleren. Cyberpesten kan een negatieve invloed hebben op de sociale veiligheid van een school. Sociale veiligheid op school betreft ook sociale veiligheid op internet.

We hanteren de volgende gedragscode:

Voor medewerkers en leerlingen:

1. Maken camera opnames niet zonder toestemming van betreffende persoon publiek via internet of social media
2. Online contact van de medewerker met leerlingen en ouders is school-gerelateerd, zakelijk en in correct Nederlands.
3. De medewerker veroorlooft zich geen intimiteiten met een leerling in geschrift of afbeelding.

Voor leerlingen:

1. Als je iets niet zou doen IRL (in real life), doe het dan ook niet online.
2. Laat iets van je horen als je van iemand een berichtje krijgt. Dat is wel zo aardig.
3. Wil je een grapje maken? Maak dan (achteraf) duidelijk dat het een grapje (was) is. Op internet is het vaak moeilijk te zien hoe iets bedoeld is.
4. Schrijf geen kwetsende of beledigende dingen. Als je spijt krijgt, is je bericht al verspreid.
5. Reageer niet meteen met een boos bericht op kwetsende of schunnige opmerkingen; vaak is het minder vervelend of persoonlijk bedoeld dan het overkomt, vraag het even na.
6. Zet alleen op internet wat ook in de krant zou mogen. Alles wat je op internet zet blijft voor altijd door iedereen te lezen en te delen. Ook als jij denkt dat het weg is.
7. Stuur geen foto's van een ander door die jij ook niet van jezelf zou verspreiden.

9. Bijlagen

10.1 Tips voor ouders

1. Zorg voor een open communicatie met uw kind.
2. Plan een vast moment waarop u de dag met uw kind evalueert.
3. Oefen op de Kanjermanier zoals beschreven op pagina 13 wat uw kind kan zeggen als het wordt lastig gevallen.
4. Leer uw kind er eerst wat van te zeggen. Oefen om duidelijk te spreken en stevig te staan.
5. Inventariseer samen met uw kind wie het kan vertrouwen.
6. Stel de leerkracht op de hoogte en vraag of er voorzien kan worden in een buddy.
7. Spreek altijd met respect over andermans kinderen en opvoeding.
8. Laat u niet meeslepen in emoties. Ga niet fysiek aan kinderen zitten.
9. Spreek steun uit naar uw kind.
10. Maak aan uw kind duidelijk dat wanneer het stappen van pagina heeft doorlopen dat het geen klikspaan is als hij of zij naar de leerkracht stapt.
11. Gebruik het voorbeeld van de smileys op pagina 9 om duidelijk te maken wat wel en niet kan.
12. Oefen het grenzen aan geven.
13. Bespreek om geen 'benzine' te geven.
14. Blijf uit de buurt van nariigheid.
15. Zoek samen met de leerkracht naar een oplossing die recht doet aan alle partijen.
16. Geef het goede voorbeeld.
17. Wees duidelijk in wat wel en niet kan.
18. Sta agressie niet toe.
19. Sta open voor mediation.
20. Werk samen met de school. Vraag u af, wat kan ik als ouder doen en wat kan de school voor mijn kind betekenen?
21. Soms helpt het om kinderen een dagboek te geven.

10.2 Tips voor kinderen

1. Spreek met respect over je ouders: Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.
2. Spreek met respect over je school: Uiteindelijk bepaalt het schoolpersoneel wat wel en niet kan op school.
3. Spreek met respect over je klasgenoten: Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.
4. Spreek met respect over jezelf: Ook jij mag er zijn. Als daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.
5. Wil ik stoer zijn? Dan ga ik op vechtsport.
6. Wil ik de baas spelen? Dan vraag ik een hond.
7. Verveel ik me? Dan verzin ik zelf een leuk plan. Ouders en leerkrachten zijn geen wandelende Efteling.
8. Pest ik omdat ik bang zelf gepest te worden? Dan stop ik daarmee!